

'Zaadveredeling, het is ook onze keuze!'

Met onze keuze wordt bedoeld de keuze van de gehele keten, van boeren én consumenten.

De bio-sector weert GGO's. Tijdens allerlei debatten heeft men het over argumenten die te maken hebben met de zorg voor het milieu, vanwege de impact op de gezondheid, vanwege het voorzorgsprincipe en uit respect voor de integriteit van de plant.

Maar er is meer aan de hand.

Vanuit de hoek van de GGO's werden er grote beloftes gemaakt, naast herbicidentolerantie en Bt-gewassen, hebben we de belofte van de golden-rice, aardappelen met phytoptheraresistentie, gewassen met droogteresistentie ... Die beloftes werden tot nog toe niet waar gemaakt. Maar stel dat dit wel gebeurd, moeten we dan gelukkig zijn met de intrede van GGO's?

Intussen zijn er wel nieuwe ontwikkelingen in de veredeling. Ooit hadden we enkel transgenese, en dat lag erg gevoelig in de samenleving. Intussen is er ook cisgenese, reverse breeding enz. Moeten we ons even hardnekkig opstellen tav het inbrengen van een soorteigen gen als bij een soortvreemd gen? En wat als tijdens het veredelingsproces het vreemde gen terug weggekruist wordt? Moeten we ons verzet dan laten vallen? De titel van Esmeralda's artikel dat onlangs in Bio-Aktief verscheen is sprekend: 'GGO's in schaapsvacht'.

Het is de Europese commissie die beslist welke GGO's zijn en welke niet. Worden ze als niet-GGO gekwalificeerd dan moeten ze geen risicoanalyse ondergaan en moet er geen etiket op zodat het in de voedselketen onherkenbaar wordt. In de praktijk is dat al gebeurd. Voorbeeld hiervan zijn de **CMS-hybriden**. CMS staat voor Cytoplasmatisch Mannelijke Steriliteit. De techniek van cel fusie werd toegepast op de genen van het cytoplasma en niet op de genen in de celkern. Voorbeeld werd een eigenschap van mannelijke steriliteit van radijs op kool overgebracht of van zonnebloem naar witloof. Hier is de wetgeving keurig omzeild door een samenloop van omstandigheden en onduidelijkheden, maar vooral door lobbywerk. Zie het tweede artikel van Esmeralda.

Een ander knelpunt zijn de **octrooien of patenten**. Wordt een patent genomen dan is een eigenschap van een plant een intellectuele eigendom of een 'uitvinding'. Dit betekent dat er een rem is op innovatie omdat veredelaars het niet zo maar kunnen gebruiken. De monopolisering of machtsconcentratie van grote bedrijven neemt toe.

Op 4 november laatstleden sprak Europees commissaris Elzbieta Bienkowska zich uit tegen patenten op planteigenschappen. Zoals vanouds is het het kwekersrecht die gehandhaafd blijft voor de bescherming van planteigenschappen.

Vanaf wanneer begon het eigenlijk met de veredeling fout te lopen? Met de introductie van de GGO's? Neen, het begon al vroeger. Lang voor de GGO's, toen zaadvermeerdering uit de handen van de boeren verdween en richting zaadbedrijven ging. Toen er niet meer op het veld kruisingen uitgevoerd werden, maar diverse technieken toegepast werden in het labo. Voorbeeld hiervan is mutagenese door radioactieve bestraling van de zaden of door gebruik van chemische stoffen zoals ethyl-methaansulfonaat. Je krijgt dan veel willekeurige mutaties in het DNA. Zo zijn de roze pompelmoezen 'Star ruby' en 'Rio Red' stralingsmutanten.

Dit alles heeft tot gevolg dat de knowhow bij de boeren verdwenen is, dat kleine zaadbedrijven door chemiereuzen werden opgekocht, dat multinationals bepalen wat de noden zijn en ... de overheid volgt (financiering wetenschappelijk onderzoek en complexe wetgeving gericht op uniformiteit)!

Zo hebben we stilaan de zaadsoevereiniteit uit handen gegeven én is er een verontrustende genetische erosie. Sedert 1900 is 75% van de genetische diversiteit van onze gewassen verloren gegaan omdat boeren lokale variëteiten inruilen voor genetisch uniforme variëteiten met hoge opbrengsten.

Is de biologische beweging dan algemeen tegen technologie?

De biologische beweging wil geen technologie die 'end of the pipe' werkt waardoor er nieuwe problemen gecreëerd worden. Wil geen technologie die vertrekt vanuit een reductionistische wetenschap en daarmee het geheel uit het oog verliest én de biologische beweging wil geen technologie (en ook geen beleid) die de creativiteit van de boer uitschakelt en zo haaks staat op zaadsoevereiniteit.

Wat wil de biologische beweging wel? Een wetenschap en een daaruit voortvloeiende technologie die het geheel voor ogen houdt. Een technologie én beleid die de toegang tot ons gemeenschappelijk erfgoed open houdt (bv. het aardappelproject Bio-impuls dat werkt met boerenkwekers in NL).

Zaad ligt aan de basis van de voedselketen, willen we dit terug in handen nemen? Kunnen we het zaad terug in boerenhanden krijgen? Ja, het is niet gemakkelijk, het vergt inspanning, maar het kan. Vooreerst, actie van onderuit werkt bv. Greenpeace en het ontstaan van de GGO-wetgeving. Ten tweede, overal ontstaan kleine groepen boeren die opnieuw met zaadteelt aan de slag gaan. De knowhow moet opnieuw verzameld en verspreid worden door bv. netwerken zoals het Netwerk Zelf Zaden Telen. En ten derde, de wetgever is ons een klein beetje gunstig gezind en laat een kleine mogelijkheid, weliswaar met veel beperkingen, open.

Dit is een oproep aan boeren én consumenten want zaadsoevereiniteit is onze keuze!

Verslag Greet Lambrecht